

**Plan wynikowy z biologii – zakres podstawowy, dla klasy I i II LO im.ks. Jerzego
Popieluszki oraz Technikum w Suchowoli**

Nauczyciele: Michał Matyskiel

Katarzyna Kotiuk

Nr programu: DKOS-4015- 5/02

Rozdział	Temat lekcji	Uczeń potrafi	
		Wymagania podstawowe	Wymagania ponadpodstawowe
	Budowa i funkcja organelli komórkowych - 3 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić elementy budujące jądro komórkowe, mitochondrium, rybosomy, siateczkę wewnątrzplazmatyczną, peroksosomy, lizosomy, cytoszkielet; - podać funkcje jądra komórkowego i pozostałych organelli komórkowych; - podać funkcje elementów jądra komórkowego (jąderka, błony jądrowej, chromatyny, chromosomów); - wskazać na schemacie jądro komórkowe i pozostałe organella komórkowe; - opisać budowę chromosomu. - umie wskazać elementy na modelu komórki 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać związki między budową i funkcjami elementów składowych jądra; - wykazać związki między budową i funkcjami poszczególnych organelli komórkowych; - na podstawie schematu omówić budowę jądra i wykazać jego przystosowanie do pełnionych funkcji; - rozpoznać na fotografii kariotyp człowieka i wskazać chromosomy płci
	Budowa i funkcje błon biologicznych -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - opisać budowę błony biologicznej; - rozpoznać na schemacie błonę biologiczną; - opisać sposób wykazania funkcji błony; - wymienić funkcje błony. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać związek budowy błony z pełnionymi funkcjami; - uzasadnić rolę błon w strukturze i funkcjonowaniu komórki; - interpretować wykonane eksperymenty; - wykonać schematyczny rysunek błony.
	Podziały komórek -- mitoza -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać miejsce i cel mitozy; - wyjaśnić pojęcia: <i>chromatyda</i>, <i>wrzeciono podziałowe</i>; - opisać przebieg mitozy; - podać liczbę komórek i chromosomów po podziale. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisać etapy cyklu życiowego komórki; - wykonać model chromosomu; - rozpoznać na zdjęciu etap mitozy; - uzasadnić konieczność podziału chromosomów na chromatydy.

	Redukcyjny podział komórek - 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać miejsce i cel zachodzenia mejozy; - podać liczbę komórek i chromosomów po podziale; - wyjaśnić pojęcie <i>chromosomy homologiczne</i>; - opisać przebieg mejozy; - podać przykład chorób związanych z błędami w podziale komórek. 	<ul style="list-style-type: none"> - omówić proces <i>crossing-over</i>; - uzasadnić rolę <i>crossing-over</i> w zmienności genetycznej; - rozpoznać na fotografii etap mejozy; - wyjaśnić mechanizm powstawania błędów podczas podziału komórek.
	Budowa i funkcja tkanek -- 3 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - opisać budowę tkanek i ich funkcje; - podać umiejscowienie tkanek; - narysować komórki budujące tkanki. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznać tkankę pod mikroskopem; - wykazać związek między budową a funkcją tkanek.
	Choroby i higiena skóry -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady chorób i opisać ich objawy; - opisać sposoby pielęgnacji skóry; - charakteryzować rodzaje cery. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać związki między odżywianiem a funkcjonowaniem skóry; - ocenić skutki niewłaściwej pielęgnacji skóry.
Układ ruchowy człowieka: szkielet i mięśnie szkieletowe	Budowa i funkcje kości człowieka -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe elementy szkieletu człowieka; - wskazać na schemacie (szkielecie) podstawowe kości; - podać kryteria rozróżniania kości; - wymienić elementy budowy kości długiej; - narysować schemat kości i stawu; - uzasadnić, że kość jest tkanką żywą; - podać funkcję okostnej; - podać umiejscowienie i funkcje szpiku; - wymienić przykłady nieruchomych i ruchomych połączeń kości; - opisać składniki chemiczne kości; - określić rolę komórek kostnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać powiązania między budową, rozmieszczeniem i funkcją tkanki kostnej zbitnej i gąbczastej; - wskazać miejsca połączeń kości na szkielecie i zaklasyfikować je do nieruchomych lub ruchomych; - zinterpretować wyniki ćwiczenia.
	Choroby układu kostno-stawowego -- 2 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić najczęściej występujące choroby układu kostno-stawowego; - wymienić czynniki wpływające na prawidłowe funkcjonowanie układu ruchu; - wskazać grupy wiekowe i płciowe o większej częstotliwości występowania osteoporozy. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisać objawy chorób układu kostno-stawowego; - podać przyczyny patologicznej kifozy i lordozy, wykazać związki między odżywianiem i trybem życia a powstawaniem chorób układu kostno-stawowego; - scharakteryzować przyczyny powstawania osteoporozy.

Źródła energii potrzebnej do funkcjonowania mięśni -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - omówić budowę mięśnia i filamentu mięśniowego; - wskazać elementy budowy mięśnia i filamentu mięśniowego na schemacie; - podać funkcję ATP; - wymienić szlaki metaboliczne uzyskiwania energii; - wymienić źródła energii. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać na schemacie wybrane mięśnie człowieka i określić ich rolę; - uzasadnić etapowość uzyskiwania energii; - zapisać wzorem przebieg szlaku metabolicznego; - wykazać związek między źródłem energii a rodzajem ruchu.
Typy komórek mięśniowych i ich rola w wykonywanym ruchu -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - podać cechy mięśni przystosowanych do różnego wysiłku; - wymienić miejsca występowania tych mięśni; - omówić czynniki wpływające na wykonywanie wysiłku. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić występowanie różnych komórek w mięśniach; - powiązać występowanie różnych komórek w mięśniach z uprawianą dyscypliną sportową; - interpretować wykres rozkładu normalnego zawartości kinazy kreatynowej w mięśniach.
Sposoby podwyższania sprawności fizycznej -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić sposoby podwyższania sprawności fizycznej; - podać przykłady anaboliów; - opisać negatywny wpływ anaboliów na zdrowie. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić związek między rodzajem treningu a budową mięśni; - uzasadnić rolę treningu w ekstremalnych warunkach.
Budowa i funkcje komórek układu nerwowego -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić elementy budowy neuronu i synapsy; - wyjaśnić rolę neuronu i synapsy; - narysować schemat neuronu i synapsy; - określić rolę komórek glejowych; - wymienić przykładowe neuroprzekaźniki układu nerwowego; - wyjaśnić pojęcia: receptor i efektor; - omówić za pomocą schematu przebieg impulsu w łuku odruchowym. 	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady neuronów pełniących różne funkcje; - wykazać związek między budową a działaniem neuronu i synapsy; - udowodnić, że w synapsie następuje zmiana informacji.
Budowa i działanie układu nerwowego -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - omówić budowę i funkcję rdzenia kręgowego; - wymienić części mózgu i określić ich rolę. 	<ul style="list-style-type: none"> - podać rozmieszczenie ośrodków w mózgu; - analizować łuk odruchowy; - wskazać na schemacie części rdzenia kręgowego i mózgu; - korzystać z filmu jako źródła wiedzy.
Wybrane narządy zmysłów -- oko. Złudzenia zmysłowe -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić elementy budowy gałki ocznej; - określić rolę poszczególnych części; - wyjaśnić pojęcia: <i>akomodacja</i>, <i>krótkowidz</i>, <i>dalekowidz</i>; - wskazać na modelu lub schemacie poszczególne części oka. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizować proces powstawania obrazu w oku; - narysować powstawanie obrazu po przejściu światła przez soczewkę; - umiejscowić obraz w zależności od wady wzroku; - wyjaśniać obserwowane zjawiska optyczne.

	<p>Stres -- biologiczny mechanizm Jak radzić sobie ze stresem? – 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie <i>stres</i>; - podać objawy stresu; - podać przykłady sytuacji stresowych i stresorów; - analizować własne zachowanie się w sytuacji stresowej. - podać sposoby kontrolowania własnych reakcji; - wymienić metody walki ze stresem; - prezentować przemyślenia na forum klasy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić hormony biorące udział w reakcji stresowej; - wykazać związek między działaniem stresora a reakcją organizmu; - wykazać związek między długotrwałym działaniem stresu a zdrowiem; - analizować wykres. - analizować własne reakcje; - kontrolować własne reakcje.
	<p>Neuroprzekaźniki, czyli jak związki chemiczne wpływają na ludzkie zachowania -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - opisać rolę neuroprzekaźników; - wymienić choroby związane z zaburzeniami metabolizmu przekaźników; - wymienić zachowania człowieka związane z działaniem neuroprzekaźników; - odszukać właściwe informacje w literaturze. 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować swoją wiedzę; - wykazać związek między rodzajem neuroprzekaźnika a sposobem zachowania się człowieka; - udowodnić wpływ zaburzeń metabolizmu neuroprzekaźników na pojawianie się chorób.
Krążenie. Układ krwionośny i limfatyczny	<p>Budowa i funkcje układu krwionośnego -- 2 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podać funkcje układu krążenia; - wymienić elementy budujące układ krwionośny; - opisać budowę serca i naczyń krwionośnych; - narysować serce i zaznaczyć elementy jego budowy; - analizować przepływ krwi w układzie, posługując się schematem. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisać działanie zastawek w sercu i naczyniach krwionośnych; - nazwać przedstawione na schematach typy naczyń krwionośnych; - wyjaśnić mechanizm działania automatyzmu serca; - porównać budowę żyły i tętnicy.
	<p>Choroby układu krwionośnego. Profilaktyka -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady chorób układu krwionośnego, ich objawy i sposób powstawania; - opisać sposoby zapobiegania tym chorobom; - wyjaśnić pojęcia <i>tętno</i>, <i>ciśnienie krwi</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenić wpływ stylu życia na funkcjonowanie układu krążenia; - wykonać pomiar ciśnienia i tętna; - uzasadnić zależność między szybkością tętna a ruchem.
	<p>Składniki krwi i ich funkcje -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić składniki krwi; - opisać budowę i funkcje erytrocytów, leukocytów i trombocytów; - wskazać miejsce występowania i opisać rolę hemoglobiny. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznać na schemacie i pod mikroskopem poszczególne krwinki; - zaplanować sposób prezentacji pracy grupy; - uzasadnić związki między budową krwinek a ich rolą.

	<p>Układy grupowe krwi Diagnostyka laboratoryjna -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić pojęcia: <i>grupy krwi, antygen, przeciwciało, pamięć immunologiczna, konflikt serologiczny</i>; - podać cechy układu AB0 i Rh; - opisać sposób oznaczania grup krwi; - uzasadnić konieczność oznaczania grup krwi. <ul style="list-style-type: none"> - określić warunki przystąpienia do badań laboratoryjnych; - podać podstawowe normy (OB, erytrocyty, leukocyty, trombocyty, cholesterol, glukoza); - odczytać wynik badania laboratoryjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonać symulację oznaczania grup krwi; - wyjaśnić przyczyny konfliktu serologicznego; - ocenić znaczenie profilaktyki konfliktu serologicznego; - podać możliwości zapobiegania konfliktowi serologicznemu. - podać przyczyny fizjologicznych odstępstw od norm wyników badań laboratoryjnych; - ocenić zgodność z normą wyniku badań.
Odporność	<p>Budowa i funkcje układu limfatycznego -- 1 godz. Jak organizm broni się przed intruzem? -</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić elementy budujące układ limfatyczny; - opisać rolę układu limfatycznego i limfy; - wskazać na schemacie elementy układu limfatycznego. - wymienić sposoby obrony organizmu przed infekcją; - opisać działanie limfocytów. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisać sposób powstawania limfy i jej skład; - wykazać związek układu limfatycznego z układem krwionośnym. - wskazać na schemacie narządy układu odpornościowego; - udowodnić negatywne skutki życia w warunkach aseptycznych; - wyjaśnić pojęcia: <i>specyficzna i niespecyficzna reakcja odpornościowa</i>.
	<p>AIDS i inne choroby związane z działaniem układu odpornościowego. Przyczyny, objawy, profilaktyka -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić choroby związane z funkcjonowaniem układu odpornościowego; - opisać sposoby zarażenia się wirusem HIV; - nazwać i opisać etyczne problemy osób zakażonych; - podać możliwości zapobiegania zarażeniu się wirusem HIV. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisać podłoże chorób odpornościowych; - ocenić jakość życia osób chorych na AIDS; - wykorzystać różnorodne źródła informacji.

Układ oddechowy	Budowa i funkcje układu oddechowego -- 2 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić funkcje układu oddechowego; - omówić budowę i funkcje poszczególnych odcinków układu oddechowego (jama ustna i gardło, krtań, tchawica, oskrzela, płuca); - wskazać na schemacie elementy układu oddechowego; - opisać budowę i funkcje pęcherzyków płucnych; - wyjaśnić, jakie cechy budowy układu oddechowego umożliwiają transport i oczyszczanie powietrza wdychanego do płuc; - wykazać, że budowa pęcherzyków płucnych zapewnia odpowiednie warunki do wymiany gazowej; - podać położenie przepony i żeber przy wdechu i wydechu. 	<ul style="list-style-type: none"> - zmierzyć pojemność życiową płuc bez pomocy spirometru; - opisać czynnościowe i strukturalne powiązania pomiędzy układem oddechowym i krwionośnym; - wykazać, że ciśnienie gazów w powietrzu pęcherzykowym i krwi wpływa na wymianę gazową w płucach; - opisać funkcje surfaktantu; - wykazać, że położenie żeber i przepony determinuje wdech i wydech; - wykazać, że uszkodzenie pnia mózgu może zablokować oddychanie; - wyjaśnić pojęcie <i>pojemność życiowa płuc</i>; - wyjaśnić, w jaki sposób praca mięśni oddechowych warunkuje oddychanie (wentylację płuc).
	Choroby układu oddechowego -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić kilka chorób układu oddechowego, podać ich przyczyny; - omówić szkodliwe efekty palenia papierosów; 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzować mechanizm alergizacji; - przewidzieć skutki palenia papierosów przez uczniów; - wyjaśnić, na czym polega biologiczny mechanizm uzależnienia; - opisać objawy i sposoby diagnozowania alergii.
	Składniki pokarmowe- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> -wymienić poszczególne składniki pokarmowe (organiczne i nieorganiczne) oraz ich rolę -zna podstawowe witaminy i ich rolę 	<ul style="list-style-type: none"> -potrafi wymienić przykłady składników pokarmowych i zna ich budowę -zna wszystkie witaminy, ich rolę i miejsca występowania
Układ pokarmowy i odżywianie	Budowa i funkcje układu pokarmowego człowieka -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić części układu pokarmowego; - przyporządkować rolę poszczególnym narządom; - określić funkcje wątroby i trzustki; - wskazać na schemacie poszczególne narządy; - czytać tekst ze zrozumieniem. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać związek między budową narządu a jego funkcją.

<p>Procesy trawienne -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określić i wskazać na schemacie miejsca trawienia poszczególnych składników pokarmowych; - podać zasadę trawienia składników pokarmowych; - wskazać drogi wchłaniania produktów trawienia. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać związek między obróbką pokarmu a jego trawieniem; - opisać przystosowanie dziecka do trawienia mleka; - wykazać zależność między odżywianiem, trybem życia a rodzajem związków lipoproteinowych w organizmie i ich wpływem na zdrowie człowieka.
<p>Choroby układu pokarmowego -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić przyczyny chorób układu pokarmowego; - podać przykłady organizmów powodujących zatrucia; - określić zasady zapobiegania zatruciom pokarmowym; - uzasadnić stosowanie higieny w przygotowywaniu posiłków; - wymienić objawy anoreksji i bulimii. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznać objawy anoreksji i bulimii; - znaleźć pomoc dla osób chorych na anoreksję i bulimię (psycholog, poradnia, stowarzyszenie); - obliczyć wskaźnik masy ciała i prawidłowo go zinterpretować.
<p>Potrzeby pokarmowe organizmu. Zdrowe odżywianie -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić źródła glukozy dla mózgu w różnych fazach głodówki; - uzasadnić negatywne skutki głodówki; - opisać sposób wykorzystania substancji zapasowych w organizmie; - wyjaśnić pojęcie <i>metabolizm podstawowy</i>. - podać składniki diety śródziemnomorskiej; - opisać sposób prawidłowego odżywiania się; - wskazać szkodliwe składniki diety; - rozróżnić "dobre" i "złe tłuszcze"; - ocenić swój sposób odżywiania i zweryfikować go. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisać konsekwencje wykorzystania białek jako źródła energii; - wyjaśnić rolę tłuszczu jako najlepszej formy materiału zapasowego; - obliczyć wartość metabolizmu podstawowego i zapotrzebowania energetycznego własnego organizmu; - wykorzystać dane z tabeli. - dobrać składniki prawidłowej diety; - podać zalecenia dietetyczne w profilaktyce chorób nowotworowych; - opisać zmiany w sposobach odżywiania na przestrzeni wieków; - prezentować wyniki swojej pracy; - projektować formę graficzną wyników swojej pracy.

Wydalenie	Budowa i funkcje układu wydalniczego -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić elementy budujące układ wydalniczy; - na schemacie określić położenie nerek; - na modelu nerki wskazać korę, rdzeń, miedniczkę, moczowody; - rozróżnić pojęcia <i>wydalenie</i> i <i>wydzielanie</i>, podać przykłady tych procesów; - przyporządkować rolę poszczególnym narzędom układu wydalniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonać schematyczny rysunek nerki i układu wydalniczego; - wyjaśnić mechanizm kontroli oddawania moczu; - przyporządkować proces do miejsca, w którym się odbywa.
	Powstawanie moczu -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - opisać funkcje nerek; - podać budowę nefronu; - wymienić procesy odbywające się w nefronie; - opisać sposób powstawania moczu. 	<ul style="list-style-type: none"> - narysować schemat nefronu i umiejscowić go w nerce; - określić rolę leków moczopędnych.
	Badania laboratoryjne moczu oraz choroby układu moczowego-- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić składniki prawidłowego moczu; - opisać wygląd moczu; - wymienić składniki nieprawidłowego moczu. - wymienić choroby układu moczowego 	<ul style="list-style-type: none"> - analizować i interpretować wynik moczu; - skojarzyć wynik z chorobą; - wykazać związki między trybem życia a funkcjonowaniem układu wydalniczego.
Rozmnażanie i rozwój człowieka	Budowa i funkcje układu rozrodczego u człowieka -- 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić zadania układu rozrodczego; - wymienić I i II-rzędowe cechy płciowe; - omówić budowę i funkcje narządów płciowych męskich (jąder, moszny, dróg wyprowadzających nasienie, pęcherzyków nasiennych, prostaty, gruczołów opuszkowo-cewkowych, prącia); - wskazać na schemacie i nazwać główne elementy układu płciowego męskiego; - wyjaśnić pojęcia <i>stulejka</i>, <i>obrzezanie</i>; - wskazać na schemacie i nazwać główne elementy układu płciowego żeńskiego; - omówić budowę i funkcje narządów płciowych żeńskich (jajników, jajowodów, macicy, pochwy, sromu). 	<ul style="list-style-type: none"> - omówić położenie układu rozrodczego męskiego w stosunku do elementów układu moczowego; - wykazać, że wspólna droga dla moczu i nasienia w obszarze cewki moczowej nie przeszkadza w funkcjonowaniu obu układów; - uzasadnić położenie jąder poza jamą brzuszną; - wymienić funkcje składników nasienia; - omówić położenie układu rozrodczego żeńskiego w stosunku do elementów układu moczowego.

<p>Hormonalna regulacja pracy układu rozrodczego -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić funkcje męskich hormonów płciowych; - wymienić hormony płciowe żeńskie, podać ich funkcje; - korzystając ze schematu, omówić przebieg cyklu menstruacyjnego; - opisać objawy zespołu napięcia przedmiesiączkowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - podać różnice w cyklu wydzielania hormonów płciowych u kobiet i mężczyzn; - wykazać skutki różnic w cyklu wydzielania hormonów płciowych u kobiet i mężczyzn; - na podstawie schematu omówić proces oogenezy; - na podstawie schematu omówić proces spermatogenezy; - wykazać wzajemne oddziaływania hormonów na osi podwzgórze-przysadka-gonady u kobiet i mężczyzn.
<p>Zapłodnienie, ciąża, poród, połóg – 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić funkcje aktu płciowego; - opisać zapłodnienie i rozwój zapłodnionego jaja do momentu implantacji; - wymienić czynniki zagrażające ciąży; - analizować zachowania zmniejszające ryzyko porodu przedwczesnego w ciąży zagrożonej; - wymienić objawy wskazujące na rozpoczęcie porodu; - wyjaśnić pojęcie <i>połóg</i>; - analizować teksty źródłowe; - konstruować metaplan. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisać wygląd zarodka i płodu pod koniec każdego trymestru ciąży; - omówić sposoby badania rozwoju i stanu zdrowia płodu.
<p>Planowanie rodziny -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - opisać naturalne metody kontrolowania płodności; - wyjaśnić pojęcia: <i>hormonalne i barierowe środki antykoncepcyjne</i>; - wymienić przykłady barierowych i mieszanych środków antykoncepcyjnych; - omówić najczęściej spotykane przyczyny niepłodności i sposoby leczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić etyczne problemy związane z antykoncepcją i zapłodnieniem pozaustrojowym; - zaprezentować referat na temat adopcji w Polsce; - zaplanować i przeprowadzić wywiad ze specjalistą na temat planowania rodziny; - omówić pozytywne i negatywne skutki stosowania poszczególnych metod planowania rodziny; - wyjaśnić, na czym polega zapłodnienie pozaustrojowe.

	<p>Choroby przenoszone drogą płciową -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić choroby przenoszone drogą płciową; - opisać objawy chorób przenoszonych drogą płciową; - przedstawić zasady higieny i profilaktyki w chorobach przenoszonych drogą płciową. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisać sposoby leczenia chorób przenoszonych drogą płciową; - nazwać i opisać etyczne problemy osób zakażonych; - wyszukać informacje na temat AIDS i przedstawić je w formie krótkiej prezentacji; - zaproponować formy pomocy osobom zakażonym AIDS.
	<p>Uwarunkowania rozwoju biologicznego -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić czynniki wpływające na rozwój płodu; - wymienić czynniki wpływające na rozwój człowieka w okresie postnatalnym; - wymienić etapy rozwoju ontogenetycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> - zaklasyfikować osoby ze zdjęć do odpowiedniego okresu ontogenetycznego; - czytać siatki centylowe; - interpretować dane odnoszące się do odpowiednich siatek centylowych.
	<p>Problemy zdrowotne w krajach bogatych: choroby cywilizacyjne -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić wpływ diety, ruchu i stylu życia na zdrowie; - wskazać bogate i biedne obszary świata; - wymienić choroby cywilizacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> - podać przyczyny nierównomiernego podziału dóbr na świecie; - wyjaśnić przyczyny wybranych chorób cywilizacyjnych; - opisać sposoby zapobiegania wybranym chorobom cywilizacyjnym.
	<p>Problemy zdrowotne w krajach ubogich: choroby biedy i brudu -- 1 godz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić choroby najczęściej występujące w krajach ubogich; - wyjaśnić pojęcia: <i>epidemia</i>, <i>pandemia</i>; - wymienić przykłady epidemii w przeszłości i we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić przyczyny nasilenia występowania tych chorób; - omówić sposoby leczenia oraz zapobiegania najpowszechniejszym chorobom w krajach ubogich; - opisać sposoby radzenia sobie z epidemią; - uzasadnić związek zagrożenia epidemią z postępem cywilizacji; - analizować czynniki utrudniające opanowanie epidemii.

Stan zdrowia i choroby	Klasyfikacja chorób człowieka – 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje stan zdrowia i choroby - klasyfikuje czynniki chorobotwórcze - podaje przykłady chorób cywilizacyjnych, społecznych, dziedzicznych, zakaźnych, inwazyjnych, zawodowych - wyjaśnia czym jest alergologia - podaje przykłady alergenów - wymienia i omawia przyczyny chorób cywilizacyjnych i społecznych - omawia zasady udzielania pierwszej pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy mechanizm powstawania reakcji alergicznej - wyjaśnia jak powstają choroby autoimmunizacyjne - ocenia skuteczność wybranych programów i działań profilaktycznych - wyjaśnia, na czym polega profilaktyka zdrowotna
Choroby nowotworowe i zakaźne człowieka	Choroby nowotworowe i ich profilaktyka – 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje terminy: nowotwór niezłośliwy, złośliwy, przerzuty - wymienia etapy rozwoju choroby nowotworowej - wymienia czynniki kancerogenne - omawia objawy, które powinny skłonić do wizyty u lekarza - omawia podstawowe zasady profilaktyki chorób nowotworowych - uzasadnia, dlaczego kobiety powinny dokonywać samokontroli piersi 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg nowotworu złośliwego i niezłośliwego - porównuje oba przebiegi - omawia sposoby leczenia chorób nowotworowych
	Choroby zakaźne są groźne – 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje termin: choroba zakaźna - podaje przykłady chorób zakaźnych - wymienia czynniki zakaźne - wymienia źródła zakażenia wirusem HIV - omawia zasady profilaktyki chorób zakaźnych 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia cykl komórkowy wirusa lizogennego i litycznego - omawia przebieg zakażenia wirusem HIV
Wpływ trucizn i środków psychoaktywnych na zdrowie człowieka	Trucizny jako substancje bezpośrednio zagrażające życiu ludzkiemu – 1 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje terminy: trucizna, nawyk, nałóg - klasyfikuje trucizny - opisuje objawy zatrucia - omawia zasady udzielenia pierwszej pomocy w przypadku zatrucia - wymienia przyczyny popadania w nałóg - omawia mechanizm uzależnienia - przewiduje konsekwencje używania środków psychoaktywnych - proponuje sposoby rozwiązywania problemów różnego typu uzależnień 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia gatunki roślin i grzybów trujących - analizuje skutki zdrowotne, społeczne alkoholizmu, niktynizmu, lekomanii, narkomanii